

બનામે યજ્ઞતાં.

ચાલ મારા બાપ!

યાને

કોચીના સાહુકાર.

ફાસે એક ચંકી.

વિક્ટોરિયા નાટક મંડળીને માટે
લખનાર

મરહૂમ ધનજીભાઈ બરજેરજી અંજીરબાગ.

વિક્ટોરિયા નાટક મંડળીને માટે બીજી ચાર છપાવી
પ્રગટ કરનાર

ખુરશીદજી મેહરવાનજી બાલીવાલા.

સર્વ હક સ્વાધીન.

મુબંઈ.

ધી જ. ન. ખીલીત પારસી આરહનેજ કંપન પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ.

નાટક પાત્ર.

બેહેલી.....એક ધડિયાળી.
જમશેદ.....એક હોટેલ કિપર.
ફર્નાન્ડીસ.....એક ડાક્ટર.
દાદી } .....બે ઉકાડગીર.
કાલી }
ભાણ્યો.....હોટેલનો લાલ્યો નોકર.
પુતળીબાઈ.....બેહેલીની ધણવાની.

સિપાઈ વગેરે.

રથળ—પુના.

આ ચોપડી સને ૧૮૪૭ ના નંબર ૨૦) ના અને સને ૧૮૬૭ ના નંબર ૨૫) ના કાયદા મુજબ રેજીસ્ટર કરવામાં આવી છે, તેના તમામ હક વિક્ટોરિયા નાટક મંડળીના માલિક મીં ખુરશેદજી મેહરવાનજી બાલીવાલાને સ્વાધીન છે. કોઈ સાહેબે માલિકની રજા વગર ખજવો અથવા છાપવું નહીં, નફાની ઉમેદપર નાહક નુકસાનીમાં રવું નહીં.

ચાલ મારા બાપ!

યાને

૭૦૮

વિદ્યાપીઠ

અમદાવાદ

કોચીના સાહુકાર.

જિહરામજી ધડિયાળીના ઘેરમાં એક આરો. દિવાલ ઉપર જુદી જુદી નવતાં ધડિયાળ તથા એક બાબુ ધડિયાલ સમારવાનો કાચનો કેસ, ધડિયાળ સમારવાનાં આજરો વગેરે દેખાય છે. ડાબી બાબુએ દિવાલ પર એક મોટું લાંબાં પેનડયુલમનું ધડિયાળ ચાલતું દેખાય છે. પુતળીબાઈ તથા જમશેદજી ખુરસી પર બેઠાં બેઠાં વાત કરે છે.]

જમશેદ—(ગંભીરાદથી) પુતળીબાઈ, અંતઃકરણથી માનજે કે હું ખરાં જિગરથી દિલગીર છું. હું ઇચ્છું કે તમારા જેવી બધરી મને મળી જાય.

પુતળી—પણ જુવોનો ખરા! ધંધો ધાપો મુકી દઇને મેં એ તે કેવું એટક!

જમશેદ—પણ એ કોણના એટકમાં પડ્યોછ, તેનું કંઈ નામ તમને ખબર હશેની?

પુતળી—મુનું એકનું નામ તો “સાહરા” બળિયુંછ.

જમશેદ—એકનું નામ એટલે? ત્યારે એ કેટલીકની પાછળ લાગેછ?

પુતળી—મરેરે! અરધી ડજનની ઉપર તો બળિછ!

જમશેદ—અરધી ડજન?

પુતળી—હા. બીજાનું નામ “શાહખદી,” ત્રીજાનું “લયલા,” તે ચોથાનું “કાલી થેકલા.”

જમશેદ—“કાલી થેકલા?” શું સિદ્ધત પછવાડે?

પુતળી—અરે તેની પછવાડે તો દીવાનું લાગ્યુંછ! તેની પાછળ તો ગીચે વરસ આપ્યા વરસની કમાઈ ખોઈ! હવે તમેજ જુવો જમશેદજી, કે મને કેવું લાગતું હશે!

જમશેદ—લાગે નહીં! પુતળીબાઈ, એ તો તમેજ ખમોછ! કેવો ધાતકી મુકી હોવો જોઈયે, કે સુખા જેવી બધરીને ઘેરમાં ખુરતી મુકીને એક દરમમાં પૈસા ચુમાવેછ!

[જમશેદને બેહકેસો જોઈ પુતળી તેને રોકે છે.]

આ! મા... એ... એ...

છે. એ તો હોય ! દરેક ઇન્સાનમાં કંઈ નહીં ને કંઈ ખોડ હોતીજ નેધયે. ચાલો, એખી વખત જતાં જતી રહેશે.

જમશેદ—શાખાશ ! આફ્રીન છે તમારી સખુરીપર ! કેવું ઉદાર દિલ ! (આગળ જઈ) પુતળીખાઈ, પુતળાં ! જે તમારા જેવી બધરી મને મળી હોતે, તો હું કેવો સુખી કહેવાતે !

પુતળી—(ચોંકીને) જમશેદજી શેઠ ! તમે સારી રીતે જણાવ્યું, કે હું એક પરણેલી સ્ત્રી છું, અને તેથી કોઈખી રીતની છુટ લેવાનો તમને જરાખી હક નથી !

જમશેદ—ખરી વાત છે. પુતળાં ! હું એમ કહેવા માંગુ છું કે હું ખી કુંવારો છું, ને તમે આવાં કંઠંગા માણસ સાથે પોતાનો બધ પુરો કરો, તેના કરતાં તો તેની સાથે છુટા છેડા કરી—

પુતળી—છુટા છેડા કરે ? કાંય ? શાને સાર ?

જમશેદ—શાને સાર ? શું તમે મને હમણાં એમ નહીં કહ્યું, કે “ એ અરધી ડગળ રાંડો પાછળ પોતાનો સ-કમઘનો પૈસો ખરાબ કરતો ફરેછ ! ”

પુતળી—રાંડો ?

જમશેદ—હા રાંડો.

પુતળી—જમશેદજી ! એ શું બકાવે ? મેં રાંડોનું નામ ક્યારે

જમશેદ—નામ ક્યારે દાધું ? ત્યારે “ સાહજાદી, લયલા ”—ને પેલી સિધ્ધલુનું નામ શું ? (યાદ કરેછ) તે તો હું બુઝી ગીયો. એ રાંડો નહીં તો બીજું કાણ ?

પુતળી—(હસેછ) અરે તમે હરવાયારે તમે ! અરે તે તો શરતની ઘોડીઓનાં નામ છે. મારા બેહેલીમાં જે પુરી આદત છે તે એજ, કે કેવો મજાનો સુખા જેવો ધંધો ચાલેછ, તેની બધી કમઘ એ શરતમાં સુમાવેછ.

જમશેદ—એમ ? અરે બલાં માણસ ! તારે પેહેલાંથીજ કાંય નહીં ખુલ્લું કહ્યું ? [બેહેલી ઝડપમાં દાખલ થઈ તળી આગળ દોડી જાયછ.]

બેહેલી—પુતળાં, પુતળાં ! એક દોડી ! એક દોડી કરતો ! (દોડી કરેછ) શું ધાધું ? આજે “ સાહજાદી ” એ કેટલું અપાબ્યું ? (નોટ દેખારેછ) એક સો ! કલેજાં, એક સો રૂપિયા (જમશેદજીને બોલેને) આહો ! જમશેદજી શેઠ ! માફ કરજો હું એ તમને બોલ્યા નહીં. કેમ, કંઈ આજે ગરીબને તાંહ તમારાં પમલાં !

જમશેદ—માઈ ! ગરજ પડી તે આવવું પડ્યું. (ધડિયાળ આપેછ) બેવતી બા, એને શું છુટ બરાબોછ ?

કાલી—તું જો તો ખરે ! એને હું બોલ બેલતાંમાં ઉતારી નાખું છું. તું પેહેલાં આય હાટેલવાળને પતાવ.

[ભાણેા આવી જમશેદજીને ખીલ આપી જાયછ.]

જમશેદ—આલો શેઠ ! મહેરબાની કરી આય ખીલ ચુકવશે ?

દાદી—(દમમાં) બધું મળાને કેટલું થયું ?

જમશેદ—(ખીલ જોઈને) બરાબર વીસ રૂપિયા શેઠ.

કાલી—આલો ત્યારે આપણે છાપ કાંટો નાખીયે ! પચીસ નહીં તો પંદર !

જમશેદ—નહીં રે શેઠ ! એ ધંધો આપણો નહીં ! અહીં તો પેહેલાં પુરા પૈસા, ને પછી કામ. તમને છાપ કાંટો રમવો હોય, તો પેહેલાં મને ખીલ ચુકવી આપો, ને પછી બેલાશક જોઈયે તો આય બેહેલી સાથે રમજો. એવાં કામમાં એવો બહાદર છે. (કાલી નોટ આપેછ તે લઈ) થેંડુ ! લે બેહેલી, આજે તારો દહાડો ચહડતો છે, જોઈયે તો બેલાશક અજમાવ ! આપણે તો ચાલ્યા ! સાહેબજી. (જતાં જતાં) બેહેલીબાઈ, જરા ફરસુદે ધડિયાળ પર ધ્યાન આપજો. [જાય છે, બેહેલી ધડિયાળ ટેબલ પર મુકી, દાદી કાલી આગળ આવે છે.]

બેહેલી—શું છે બા ? એ શું ગડબડ છે ? છાપ કાંટો શું, ને શી શું ?

કાલી—નહીં બા ! તમે નહીં સમજો. એ તો હમે શરતમાં આયાછ, તેની બે વાત કરતાતા. આ તો જાય, નહીં તો ડબલ પાય.

બેહેલી—પણ તે કેવી રીતે ? તે તો સમજવો !

દાદી—શરત લગાડવાથી. ખીલું શું ?

બેહેલી—શરત ? આહા ! એ કામ આપણું. બોલો, કાલે કેમ થોડી જીતેછ ? “ સહાસ, કે શાહજાદી ? ”

કાલી—અરે કાલે અહીં ઉઠું કોણ રહેછ ! અમે લોકો આજ રાતની દેનમાં તો મુશ્કેલ જઈયેછ. શરત મારવી હોય તો એક રીત છે. એક કાલે અમે સો જીત્યા, તે આજે બસો થાય, આ તો સોએ સો તમારાં ગજવામાં જાય.

બેહેલી—તે રીત કેમ છે બા ?

[દાદી બેહેલીને બેહકાવાની તબીબી કરેછ.]

દાદી—અરે નહીં કાલી ! એક કાલ વાલી શરત આજે ના કરતો હ ? નહીં તો જરૂર હારી જશે.

બેહેલી—અરે તે શરત તો જરા પેહેલાં સંભળાવો.

—ત્યારે સંભળો ! આપ તમારું ધડિયાળ છે કે તો ને ?

પર ઉતું. શરત એ લાગી, કે દસ મિનિટ સુધી ધડિયાળની સાંઘે ખુરસી ઉપર ઉભા રહેવું. ને જમ ધડિયાળનું પેનડ્યુલમ દિલે, તેમ હાથ હિલવતા જવું, ને મોંહડેથી ફક્ત એટલુંજ બોલવું, કે “ચાલ મારા બાપ !” એ ઉપરાત કંઈ બીજું બોલવું નહીં, નહીં તો શરત હારી જાય. વક્રી બીજી બોલી એ હતી, કે બોલ ચુકવવાની ધણીથી કાશેજ કરવામાં આવે, તોપણ તેણે તો માત્ર “ચાલ મારા બાપ !” કરીને બોલવું. એવી રીતે દસ મિનિટ સુધી બોલીને બસો લેવા, નહીં તો સો આપવા. કાલવાલો બિચારો વચમાં બીજું બોલી ઉઠ્યો તેથી તે હારી ગયો, ને હમુને સોનો તડાકો પડ્યો. જે તે બોલતે નહીં, તો બસો લઈ જતે ! કેમ કંઈ તમારો વિચાર થાયછ ?

બેહેલી—શું ? બોલવાનું શું ? (યાદ કરીને) “ચાલ મારા બાપ !” ફક્ત દસજ મિનિટ !

કાલી—હા. પણ ખુરસી પર ઉભા રહીને જમ પેનડ્યુલમ દિલે, તેમ હાથ હિલવતા જવું, ને બોલતા જવું હં !

બેહેલી—ઓહ ! મારે કબૂલ છે. જે હું જીતું તો બસો જીતું, ને હારું તો એકસો, એમજ કેની !

દાદી—હા ! પણ અમે લોક તારાં મોંહડેથી બીજી બોલ બોલાવાની તથા રોકવાની તરેહવાર ચુકતી કરશું હં ?

બેહેલી—ઓહ ! બેલાશક ! પણ મેહેરબાની કરી દૂરથીજ હં નહીં તો પાંસરાંમાં આંગળાં બોકીને યા માર મારીને બોલ ચુકવવાના વેતરણ કરવી નહીં ! એ મારી શરત તમુને કબૂલ છે ?

દાદી { —કબૂલ છે ! કબૂલ છે !

બેહેલી—ઠીક છે, ત્યારે હું ધડિયાળને બારમાં દસ ઓછી પર માંડીને એકદમ શરૂ કરેછ. (ધડિયાળમાં બારમાં દસ મિનિટ ઓછી પર કાંટા લાવી, હાથ હિલવી બોલવાનું શરૂ કરે છે) “ચાલ મારા બાપ !”

દાદી—અરે બલા માણસ ! હમણાથીજ આટલી ઉતાવળ કરેછ તે ઠીક નહીં ! તારે બદલે હું હોઉં તો એમ નહીં કરું.

[બેહેલી, દાદી કાલીના બોલવા બૂલવવા પર ધ્યાન ન આપી પેનડ્યુલમની ચક્કન પર હાથ હિલવી શરતના બોલ પ્રમાણે બોલ્યા કરે છે.]

કાલી—અરેઅર ચાર, તારા હાથ જલદી ફેરવી આપશે.

[દાદી બેહેલીનો ડગલો ખુદી પરથી લે છે.]

દાદી—શું મજાકનો ડગલો છે હં ? [બેહેલી હમરાય છે.]

જેના ગજવામાં નોટ છે તેના

કહાડેછ) હા ! પણ હું પાછો આવું છું સુધી તું એની પર નજર રાખજે હં ! (બેહેલીને) જોઈએછ તો કાકા ! હવે તમને તપાસવાછ ! જોઈએ હજુથી બોલોછ કે નહીં ?

બેહેલી—(દુઃખથી મોહતું કુશ્માવી) “ચાલ મારા બાપ !”
[પુતળી કપડાં બાંધી દાખલ થાયછ, અને બેહેલીને દીવાના માફક હાથ દિલરતો જોઈ ચોકેછ.]

પુતળી—(સ્વગત) ઓ મરેરે ! આય શું બેલુકાતક ! બેહેલી, બેહેલી ! એમ શું ચેરાં કહાડોછ ?

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

પુતળી—“ચાલ મારા બાપ !” કાંઈ !

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

પુતળી—(ખીચ પાડી) શું “ચાલ મારા બાપ !” (પુરસી પરથી બેચેછ) કંઈ થેલા થયા કે શું ?

બેહેલી—(હાથ છટકાવી) “ચાલ મારા બાપ !”

કાલી—(દરવાજા આગળ જઈ) દાદી, હું જાઉંછ હં, હું હવડાં પાછો આવ્યો ! પણ મેં કશુંછ તે બૂલતો ના ! ખૂન દુશિયારીમાં રહેજે.

બેહેલી—(ડાકું ધુણાવી) “ચાલ મારા બાપ !”

કાલી—ચાલ્યોરે મારા બાપ ! ચાલ્યો. [જાયછ.]

પુતળી—(દાદીને) બાઈ ! એવણુ એમ કેમ કરેછ ? કંઈ મને સમ પાડશો ?

દાદી—શું સમજ પાડું, મારું કપાળ ! મને તો લાગેછ કે અમે લોક કોઈ થેલા ઘડિયાળીની દુકાન પર આવ્યાછ ! કોણ જાણે આય ચક્રમના મનમાં શું આયુંછ, તે બસ ક્યારનો પુરસી પર ઉભો રહીને હાથ દિલવેછ, ને બોલેછ કે—

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

પુતળી—ઓ બેહેલી, બેહેલી ! તમને એ કોણ મુવાંએ કરી મુકેશું ? શરતનું થેલાંપણુ ઉતું, તેમાં વલી આવ થેલાપણું કાંઈથી લાગું ! હવે કેમ કરું ! (દાદીને) બાઈ ! તમારે પમે લાગું, કોઈ ડાકટરને બોલાવી લાવે મરું !

દાદી—અરે કાલાપાશા શું કામ કરોછ માય ! લેવની, આવ ચાલ્યો. [દાદી જાય છે.]

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

પુતળી—(ચિરડીને) અરે પણ તમને થયું શું ? એમ થેલા કેમ બની ગ ?

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

પુતળી—મને મુંબઈ લઈ જવાના ઉતા, તે આવી રીતે લઈ જાવો કે ? કંઈ ઢોંગ તો નથી કરતાં ? પણ હું કાવવા નથી દેવાની તે ! તમે નહીં લઈ જશો તો પાસેના જમશેદજી સાથે તમારી મોંઢસ પર જઈશ !

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !” [જમશેદ દાખલ થાયછ]

પુતળી—ઓ જમશેદજી ! તમે આયા તો સારું થયું. હવે કેમ કરું ? હવે આય ઘેઘાં ગાંડાં કેમ ખમું ?

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !” [જમશેદજી બેહેલીને બેધ અજબ થાય છે.]

જમશેદ—(પુતળીને) એ એમ શું કરેછ ? કેમ ચકાર્યો કે ? પુતળીબાઈ ! વલી એને એ મરજ કેમ લાગે ?

પુતળી—બત્તા જણે ! હું શું જાણું ! હું તો અંદર કપડાંની તૈયારી કરતા મુવેલી હતી, ને આવીને જોઉંછ તો આય ઢોંગ લઈ બેઠાછ ! મરેરે ! કોઈ ડાકટરનેથી નહીં બોલાવી લાવતું ? જમશેદજી ! મરું તમે જાવ, ને ડાકટર ફર્નાન્ડીસને બોલાવી લાવો.

જમશેદ—શું હું બોલાવા જાઉં ? ને તમને આય દિવાના આગળ એકલાં મુકી જાઉં ? નહીં, કદી નહીં ! (હાંક મારેછ.) ભાણ્યા ભાણ્યા ! જા, ડાકટર ફર્નાન્ડીસને જલ્દી તેડી લાવ.

ભાણ્યો—(અંદરથી) બહુ જારું છે ! આ સાયરો.

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

જમશેદ—(પટાવીને) બેહેલી, ભાઈ બેહેલી ! તમને શું છે ?

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

જમશેદ—શું ધૂર “ચાલ મારા બાપ !” નખખોઈ ગીયાનું તો કાતરું બિલકુલ ધસી ગીયુંછ ! (પુતળીને) પુતળીબાઈ ! માત્ર એક ધલાજ બાકી રહ્યાછ, અને તે એજ, કે ડાકટર આવે તેની સહી લઈને મુઘાં મુઘાં એવણને મેંડ હાઉસમાં મુકી આવો.

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

પુતળી—(બેહેલીને) કાંઈ ચાલ ? મેંડ હાઉસમાં ?

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !” [પુતળી ધાસ્તીથી ચિચ્ચારી પાડી બેસુધ થાયછ, જમશેદજી તેને પોતાના હાથ પર ટેકવી રાખેછ, ભાણ્યો ડાકટરને લઈ આવેછ.]

ફર્નાન્ડીસ—(શિક્કેન્ડ કરી) ગુડ મોર્નિંગ જમશેદજી ! (જાગૃતિ દેખાડી) ક્યા રહે તુમારા મીમાર હાય ? (૫)

જમશેદ—નહીં રે ડાકટર ! માર તો નહીં ડાક્ટર, પણ હમ ને નહીં આતા, તો જરૂર માર ડાક્ટર. (ભાણ્યાને) લાવરે ભાણ્યા ! ખુરસી લાવ, મારા હાથ ભરઇ આયાછ. આપ પુતળીઆઇ તો કેથી જમરી વજનદાર છે. [ભાણ્યો ખુરસી લાવેછ, તે પર જમશેદછ પુતળીને ખેસાડેછ, પુતળી આંખ ઉઘાડી દમ ખેંચેછ.]

ફર્નાન્ડીસ—ચે ! ડાંમ તર હાય ! (નાડ પકડીને) આખી આખ્યા હો જયગા.

જમશેદ—અરે રહે તો અચ્છા હો જયગા, (ખેહેલીને દેખાડીને) પણ એ ધરકુ કયા હુવા હય ?

ફર્નાન્ડીસ—(ચક્ષુઓ ચઢાવી ખેહેલી તરફ જોઇને) હારે ! એ કોઇ બાંચ્યા હાય, કે ગોડિયાત્ર કે સાથ ખેલતા હાય ? (ખેહેલીને) ચાલ હે ફારસી ! ચાલ, નીચું આવ !

ખેહેલી—“ ચાલ મારા બાપ ! ”

ફર્નાન્ડીસ—(ચિરડીને) કયા બોકતા હાયરે ? દેકો, આપણા સીર મત ફિરાવ ? ચાલ, નીચું આવ ! [નજદીક જાયછ, તેવામાં ખેહેલીનો હિલતો હાથ ડાકટરને લાગવાથી તે દૂરી પડેછ, ભાણ્યો તેને ઉચકેછ.]

ખેહેલી—“ ચાલ મારા બાપ ! ”

ભાણ્યો—આ છું ! સાલ દેહતોજ સાયસોને !

જમશેદ—કેમ ડાકટર સાંખ, કુછ ખોત તો નહીં લગા ? તુમારા ખાતારી હુવા કે નહીં ? એ પુરા દિવાના હય કે નહીં ?

ફર્નાન્ડીસ—(ચિરડીને) અરે દીવાના કયા, દીવાનાકા બાપ હુવા હાય. આપણુ આખી તુમકો સોર્ટફિકેટ લિખ દેગા, તુમ જોશ્દી ધરકો મેડ હાઉસમે બેજ દેવ.

ખેહેલી—“ ચાલ મારા બાપ ! ”

ફર્નાન્ડીસ—(અભયથીથી) હાં ? “ ચાલ મારા બાપ ! ” આખ્યા તર આખી તુમકો બેજતા હાય. (પુતળીને) હારે મોડમ, ઇસકુ જોશ્દી બેજ દેવ હાં ! નહ તર ઇસકા મોસ્તક જસ્તી મિગડેગા, તર સોખકુ મારેગા !

પુતળી—નહીં, નહીં ! ડાકટર સાંખ, કુછ ઉપાય કરો ! તુમારે પગ પર પડતા હય. [પગે પડેછ]

ફર્નાન્ડીસ—(અટકાવેછ) ચે ! અમસા મોત કરો ! આપણુ યામ એક છ હાથ હાય ! આપણુ ઇસકે મોસ્તકમે મોસ્તર મારકર

ફર્નાન્ડીસ—હાં ! મુંજા ? એખી કહેતા હય, કે “ચાલ મારા બાપ !” એ ખૂન નિકાલનેકા ખુશી હાય. (બેહેલીને) જોત તો તુંમ આખી આચ્યા હો જયગા. પોયલા, હાયમેં સે સોલા આંઉસ રોગત નિકાલેગા, આણુ પીછે મોસ્તકપર પ્હારતર લગાયગા, આણુ જીલાખ આંણેકા જોમાલગોટા ખિલાયગા.

બેહેલી—(નિસાસો મુકી) “ચાલ મારા બાપ !”

ફર્નાન્ડીસ—(ચિરડીને) હારે સોખુર ! ઇત્ના બેલ્લી કયું કરતા હાય ? (પુતળીને) પોયલા ઇસકા સીરકા બાલ કાટના ચાહીયે.

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

ફર્નાન્ડીસ—હારે મીં જોમશેદજી ! આખી તુંમ આપુંલુકો મોદદ કરો હાં ! તુમ એક બાણુ, એ નોકર એક બાણુ, આંણુ આપુંલુ એક બાણુ ઇસકું પોકડકર નીચુ ગિરાયેગા ! નહ તર એ નોસ્તર લગાણે નહ દેયેગા. [ફર્નાન્ડીસ એક બાણુ, તથા જમશેદજી ખુરસી પાછળ ઉભા રહેછ; બાણુઓ બીજી બાણુ જાયછ, તેવીજ બેહેલીની લપડાક સાથ જમશેદજી પર આવી પડેછ; જમશેદજી નીચે, ને બાણુઓ ઉપર પડેછ. બીજી ગમથી ખુરસીનો ઝાંઢક જતો રહેવાથી બેહેલી ડાકટર પર દડી પડેછ ડાકટર યુમ મારેછ, બેહેલી ઝડપમાં પાછો ઉઠી ખુરસી પર ઉભો થઇ ઉપલા બોલ બોલેછ]

બેહેલી—“ચાલ મારા બાપ !”

ફર્નાન્ડીસ—(ઉઠીને કપડાં પખોરતાં) હારે બાણુઓ ! તુમ જાય. ઓપણાં દોવાખાંણેમેં બેલ્લી જાય, આંણુ આનુતુકો બોલો, ઓપણા હતિયારકા બાક્સ, આંણુ કલોરોફાર્મ લાય. (બાણુઓ જાયછ. ફર્નાન્ડીસ બેહેલીને મુકી દેખાડેછ) બાચ્યાજી ! તુંમ આપુંલુકો ઘોખપડ મારા હાય, નાહી ? ઓપણાં હતિયારકા બાક્સ આણે દેવ, આંણુ પીછે તુમારા કોમખખતી કરતા હાય ! [ધડિયાળમાં બારનો ટકોરો પડેછ, તેવોજ બેહેલી કુદકો મારી ખુરસી પર બેસી પોતાતું ખભું દાખેછ.]

બેહેલી—જીયો ! હું જીયો ! બચ્યાજીઓ, તમે બધાઓએ મને હરાવવાની તાલ તો ઠીક કીધી, પણ અંતે હું જીયો. (પુતળીને) કેમ પુતળાં ! તુંખી એ લોક સાથ મળી મધ કે ? મને જીતારવાને બદલે સાંખી મને હરાવવાની વાત કરતીતી કે ? પણ હું હારેજ કેમ ? ચાલો, હવે પેલા લોકને બોલાવો, ને કેલ્લા કે ખસો રાખિયા તોલે.

પુતળી—પેલા લોકો ! એ શું બકાજી ! વલી એ નવ મેલ

તમારાં હોટેલમાં ઉતરેલા એ પહરાણા કાંઈ છે ? શરત હાર્યા તે મોંઢકું દેખાડ્યા નહીં ગમતું કેમ ?

જમશેદ—અરે તારી શરત અરેરે તારી ! શરતમાં ને શરતમાં તો ચકાસી ગીયો, ને વલી એ શું બકેછ, કંઈ સમજ પડે ?

એહેલી—સમજ નહીં પડતી ? તારે લેવની સમજ પાડું. એ તમારા એઉ પહરાણાઓએ શરત કીધી હતી, કે હું દસ મિનિટ સુધી જે ખુરસી પર ઉભો રહીને હાથ હિલવી માત્ર “ચાલ મારા આપ !” કરી બોલ્યા કરું, ને બીજા કોઈ સવાલનો જવાબ નહીં આપું, તો બસો રૂપિયા છતું; ને જે વચમાં કંઈ સવાલનો જવાબ આપ્યો, તો શરત હારેલો કહેવાઉં, ને એકસો રૂપિયા હારી જાઉં. અતે હુંજ છત્યો ! વાસ્તે બોલાવો તે પહરાણાઓને.

જમશેદ—ભાઈ ! તે મારા પહરાણા તો નહીં, પણ તારે તાંડ ઉતરેલા ચોખા પહરાણા લાગેછ. તેઓ તો ક્યારના ગીયા.

એહેલી—ગીયા ? કાંઈ ગીયા ? મારી સોની નોટ ! શું તેઓ લઈ ગીયા કે ?

જમશેદ—કેમ વલી ચકાસ્યો કે ? સોની નોટ તો તે ગળવામાં મુકી, ને તે લોક કેમ લઈ જાય ?

એહેલી—કેમ લઈ જાય ? તે લોકોએ મને ચુકવવા સાફ વચમાં લલતું લલતું બોલી, મારાં ગળવામાંથી નોટ કહાડીતી.

પુતળી—(નિસાસો નાખી) ચાલ જા ! મુઢરે હું મુજબની જતી !

જમશેદ—મોઢકાંણુ ! અરર ! પેલા જે તો કથા કોચીના સાહુકાર નિકળ્યા. (ભાણ્યને આવતો જોઈ હાંક મારેછ.) ભાણ્યા, ભાણ્યા. [ભાણ્યો હતીયારના કોઠલા સાથે દાખલ થાયછ.]

ભાણ્યો—કેમ છાખ ! હું સે ?

જમશેદ—ભાણ્યા, દોડ તો ! પેલા આપણે ત્યાં એ જલ્લુ ખાઈ ગીયા, તે લોકો આ બિચારા બેહેરામજની સો રૂપિયાની નોટ લઈ ચાલતા થયાછ ! જે હજી આપણાં હોટેલમાંથી પોતાનો સામન લઈ નહીં ગીયા હોય, તો તું, જેવા તે લોક આવે, તેવોજ સિપઈને બોલાવી પકડાવજ, ને મને આવી ખબર કરજ.

ભાણ્યો—બહુ હાઈ. [જાયછ.]

જમશેદ—એહેલી, એહેલી ! શરતમાં એકસો છતી આપ્યો, તેનીપર સતોશ નહીં સખતાં વધારે લોભ કરવા ગીયો, તે સોખી ગુમાવી બેઠો ! [એહેલી નિરાસ થઈ, માથે હાથ દઈ, ખુરસીપર પડેછ.]

એહેલી—ડાકટર, ડાકટર ! હું ખરેખરો મુરખ છઉં, દીવાનો મને જોઈયે તો

ભાણ્યો—લેવ છે. આ બધે જાઉંકારો પેટી બિસાણું ગાઈ મેલતાતા, તેવામાં જઈ થયું કે હું જઈ લાયગો. પેહેલાં તો હમના આણીકા આપવા કયલું, પણ જાયે “ગોડેલ” કરવા લાગા. એ આપણેની પક્ષે આ કાઠમ જમાદારને હાંક માયરો, ને તમારી ધછડી લાયવો, હવે તમારે જોઈએ તે કરો.

જમશેદ—(દાદી કાલીને) કેમ કાકા ! ધંધા તો સારા માંડિયા બપડો ભારી પણ ખીસા તો ખાલી દેખાયછ. કોઈ ખીજે નહીં મળ કે આય બિચારા ભોટને સો રૂપિયા મંત્રો ગીયા ?

દાદી—એ કાકા ! મોંહનું સંભાળીને વાત કરો. [દાદીનો અવ સાંભળી બેહેલી ચાંકેછ, ને તેની તરફ ધસી, તેને છાતીમાંથી પકડેછ.]

બેહેલી—હવે કાંદ જવાનો છે ? કહાડ, બચ્ચા, નોટ કહાડ ! જાવાનો માલ હતો કે લઈને ચાલતો થયો ?

કાલી—(બાળુએ દાદીને) બચ્ચા દાદી ! હવે ફરવી તોલ, નહીં તો ચાંચરા મારવા જવું પડશે ! બોંસિયુંખી પાસેજ છે.

દાદી—(બેહેલીને) અરે પણ બલા માણસ ! જરા પુરે રે કરો ! હમે તો તમારું માજનું જોતાતા, કે જોઈએ તમે વચમાં કંઈ બલ બોલોછ કે નહીં ? પણ નહીં ! તમે બા જખરા ! અતે છતાં ખર લેવ બા લેવ આય સો રૂપિયાની નોટ. [નોટ આપેછ.]

બેહેલી—(લઈને) અરે એતો ભારી નોટ ! પણ હું છલ્યો, તેના બસો રૂપિયા લાવેની !

કાલી—લેવ બાધ લેવ ! કાલે શરતમાં છલ્યા, તે તમારાજ નસીબની હશે. [નોટ આપેછ.]

બેહેલી—(લઈને) “ચાલ મારા બાપ !” હવે તમારે જોઈએ તાંદ જાવ. (ભાણ્યાને દસની નોટ આપીને) બચ્ચા બાણ્યા ! આય રૂપિય તારેથી મળ્યા હં ! જા બચ્ચા, તુંખી મજાહ કર. (ભાણ્યો નોટ લઈ દાદી કાલી, તથા સિપઈ સાથે જાયછ, બેહેલી ખુસી થઈ પુતળીને પૂછેછ) કેમ પુતળાં ! હવે આપણે મુંબઈ જઈશું કે નહીં ?

પુતળી—તે તો જેમ તમારી મરજી ! પણ હવે આય શરત લગાડવાની આદત મુઝી દેશો કે નહીં ?

બેહેલી—જરૂર ! ભોગ લાગા હોય તો બોલું કે—

જમશેદ

બેહેલી

} —“ચાલ મારા બાપ !”

